ΕΤΟΣ Δ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 14 Δεκεμβρίου 1914 ΑΡΙΘ. 208.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΗι ΚΥΡΙΑΚΗι ΤΩΝ ΑΓ. ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ

«*Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα*».

Τὸ Δεῖπνον τὸ μέγα, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, εἰς τὸ ὁποῖον προσκαλεῖ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ θεία Κοινωνία, εἶναι ἡ Μετάληψις τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, καὶ διὰ τοῦτο περὶ τῆς θείας Κοινωνίας θὰ εἴπω καὶ ἐγὼ ὀλίγας λέξεις πρὸς ὑμᾶς σήμερον.

«*Λάβετε, φάγετε*»· Ἰδοὺ αἱ λέξεις, δι᾿ ὧν συνέστησε τὸ μέγα τῆς θείας Μεταλήψεως μυστήριον ὁ Σωτήρ. Διὰ τῶν λέξεων δὲ τούτων λέγει πρὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος· Τὸ δεῖπνον τὸ μέγα εἰς τὸ ὁποῖον καλῶ ὑμᾶς δὲν εἶναι φαγητόν, τὸ ὁποῖον θὰ γευθῆτε ἐφάπαξ καθ᾿ ὅλην ὑμῶν τὴν ζωήν· δὲν εἶναι φάρμακον, τὸ ὁποῖον ὀφείλετε νὰ λαμβάνητε ὁσάκις αἰσθάνεσθε τὴν ἀνάγκην τούτου· Οὐχί· Εἶναι ὁ ἄρτος ὑμῶν ὁ ἐπιούσιος, εἶναι ἡ καθημερινὴ τροφὴ τῆς ψυχῆς ὑμῶν, διότι ὁ ἄρτος οὗτος εἶναι ἡ σάρξ μου, εἶναι τὸ σῶμά μου· «*Λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου*». Ὅπως δὲ αἱ σωματικαὶ ὑμῶν δυνάμεις παραλύουσι καὶ τὸ σῶμα ὑμῶν ἀπονεκροῦται ὅταν δὲν μεταλαμβάνετε τροφῆς, ὅταν δὲν τρώγητε τὸν κοινὸν ἄρτον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀπαραλλάκτως καὶ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑμῶν παραλύουσι, καὶ ἡ ψυχὴ ὑμῶν ἀπονεκροῦται, ὅταν ἀπέχητε τῆς θείας Μεταλήψεως, ὅταν δὲν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς· «*Ἐὰν μὴ » φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς*».

«*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες*». Ἰδοὺ καὶ αἱ λοιπαὶ λέξεις, δι' ὧν συνέστησεν ὁ Κύριος τὸ ὑπερφυὲς τοῦτο μυστήριον. Πίετε ἐκ τοῦ ποτηρίου ***πάντες***. Ἀλλὰ διατί ὁ Σωτὴρ προσέθηκεν ἐδῶ τὸ ***πάντες;*** Διότι ὁ Κύριος θέλει εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν νὰ προσέρχωνται οἱ πάντες, ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ βρέφη. Τὸ τρώγειν δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὰ βρέφη, εἶναι ὅμως δυνατὸν τὸ πίνειν καὶ διὰ τοῦτο τὸ ***πάντες*** ἐτέθη εἰς τὸ ***πίετε*** καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ***φάγετε***. Καίτοι δὲ ἡ ἐντολὴ αὐτὴ τοῦ Σωτῆρος εἶναι σαφής, ἐν τούτοις αἱρετικοί τινες ὄχι μόνον εἰς τὰ βρέφη δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν θείαν Μετάληψιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς αὐτὰ τὰ ἐνήλικα παιδιά! Ἂς εὐλογήσωμεν, ἀδελφοί μου, τὸν Θεόν, ὅστις ἠξίωσεν ἡμᾶς νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἥτις ἐμμένει πιστὴ εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπαναλαμβάνουσα τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος, «*πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες*», προσκαλεῖ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Χριστιανοὺς πάσης ἡλικίας, ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων.

Ἀλλ' ὅσον εἶναι παρήγορον τὸ ὅτι εἴμεθα μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις τηρεῖ ἀπαραβάτως τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, τόσον ἀφ' ἑτέρου εἶναι λυπηρὸν καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον, τὸ ὅτι πολλοὶ τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν κλείουσι τὰ ὦτα εἰς τὴν σωτήριον ταύτην ἐντολὴν καὶ ἑπομένως σπανίως ἢ καὶ οὐδόλως προσέρχονται εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν. Καὶ ὅμως, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, ἡ θεία Κοινωνία εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Μυστικὸς δεῖπνος τοῦ Κυρίου. Ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁ καλῶν πάντας διὰ στόματος τοῦ λειτουργοῦντος ἱερέως εἰς τὴν μετάληψιν τοῦ παναγίου Σώματος καὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ Αἵματος. «*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες*». — «*Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης* » *προσέλθετε!*» Ἀλλ' ἡμεῖς προσερχόμεθα;— Ἵλεως, ἵλεως γενοῦ ἡμῖν, Κύριε! πολλάκις οὐδὲ εἷς προσέρχεται! Πόθεν δὲ τὸ τοιοῦτον προέρχεται; Βεβαίως, ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς πίστεως. Ἐψυχράνθη ἡ πίστις, ἀπεσβέσθη τὸ πῦρ τοῦ θείου ζήλου καὶ διὰ τοῦτο ἡ φωνὴ τοῦ καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν Ἱερέως μένει ***φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ***. Κατὰ τοὺς πρώτους ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνας, ὁπότε ἡ πίστις ἐθέρμαινε τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν, οὐδέποτε ἐτελεῖτο ἡ θεία Λειτουργία χωρὶς νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν πάντες οἱ Χριστιανοί, ὄχι μόνον οἱ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ παριστάμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀδυνατοῦντες ἕνεκα ἀρρωστίας νὰ παραστῶσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἑαυτῶν οἴκοις κατακείμενοι κλινήρεις, εἰς οὓς προσεκομίζετο ἡ θεία Κοινωνία διὰ τῶν Διακόνων. Πόσον ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μεταλαμβάνῃ ὁ Χριστιανὸς μανθάνομεν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες τιμωροῦσι διὰ φρικτῶν ἐπιτιμίων τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἤθελον ἀπέλθῃ τῆς θείας Λειτουργίας χωρὶς νὰ κοινωνήσωσι τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἢ ἅπαξ μόνον τοῦ ἔτους ἢ καὶ οὐδόλως μεταλαμβά-

νουσι, τούτους οὐχὶ πλέον οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἢ μᾶλλον αὐτὸ τὸ πανάγιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν στόμα καταδικάζει λέγον· «*Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ » πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς*».

Ἀλλ' οἱ ἀπέχοντες τῆς θείας Κοινωνίας ποίας ἆρά γε δικαιολογίας προβάλλονται; Ἰδοὺ αὗται· Εἴμεθα, λέγουσι στερεοτύπως, εἴμεθα ἀνάξιοι, ἤ, δὲν εἴμεθα ἕτοιμοι. Ἀλλ' αἱ δικαιολογίαι αὗται εἶναι προφάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ζητοῦσι νὰ συγκαλύψωσι τὴν περὶ τὴν πίστιν ἀδιαφορίαν αὐτῶν καὶ ψυχρότητα. Λέγεις, Χριστιανέ μου, ὅτι δὲν εἶσαι ἕτοιμος. Ἔχει καλῶς. Ἀλλὰ καὶ τί σὲ ἐμποδίζει νὰ ἑτοιμασθῇς; Λέγεις ὅτι εἶσαι ἀνάξιος. Ἔχει καλῶς. Ἀλλὰ καὶ ποῖος ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἄξιος; Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, διότι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδεὶς εἶναι ἀναμάρτητος. Εἶναι ὅμως, Χριστιανέ μου, εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ γίνῃς ἄξιος· εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ μετανοήσῃς, νὰ διορθώσῃς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως νὰ ἀναδείξῃς σεαυτὸν ἄξιον.—Λέγεις, ὅτι εἶσαι ἀνάξιος· ἀλλὰ τίς σοὶ ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ γίνῃς σὺ ὁ ἴδιος δικαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ νὰ ἀποφαίνησαι σὺ ὁ ἴδιος περὶ σεαυτοῦ ὅτι εἶσαι ἀνάξιος; Τὸ κρίνειν καὶ ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς ἀξιότητος ἢ ἀναξιότητός σου δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν σου, ἀλλ' εἶναι δικαίωμα καὶ καθῆκον τοῦ Πνευματικοῦ σου. Λέγεις, ὅτι εἶσαι ἀνάξιος. Παραδέχομαι καὶ ἐγὼ ὅτι ὄντως εἶσαι ἀνάξιος. Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Ἀπεφάσισας νὰ μένῃς εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀνάξιος; Ἀλλὰ τότε ἀλλοίμονον! τότε εἶσαι ἀνάξιος νὰ φέρῃς καὶ τὸ ὄνομα Χριστιανός, καὶ μάλιστα Χριστιανὸς Ὀρθόδοξος.

ἈΓΑΠΗΤΟΙ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ἈΔΕΛΦΟΙ,

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἔχει ἀναπεπταμένας τὰς πύλας τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας δι' ὅλους τοὺς Χριστιανούς! Ἔχει προητοιμασμένην τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Τράπεζαν, καὶ προσκαλεῖ πάντας εἰς τὸν ***Μυστικὸν*** αὐτοῦ ***Δεῖπνον*** λέγων· «*Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα*». Ἀλλ' ἆρά γε θὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀχαρίστους τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου; Θὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ «*Ἔχε με παρῃτημένον*;» Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Θεὸς θέλει ἐκφωνήσει καὶ καθ' ἡμῶν τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν· «*οἱ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι*».—Μετανοήσωμεν, ἀγαπητοί, εἰλικρινῶς· καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως ἀπὸ παντὸς ῥύπου σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ προσέλθωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν μετάληψιν ***τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης, ἵνα μέτοχοι ζωῆς αἰωνίου γενώμεθα. Ἀμήν.***

Η ΑΓΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ

«Μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ὑμῶν».

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.—Πρὸ τοῦ κλείσω τὴν σειρὰν τῶν ὁμιλιῶν μας τούτων περὶ τοῦ ἱερωτάτου μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, σκόπιμον θεωρῶ νὰ ἀνακεφαλαιώσω ἐν ὀλίγοις τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα περὶ αὐτοῦ, δεικνύων ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ ὅλας τὰς διαφορὰς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πράξεως ἐν τῇ Θεία Εὐχαριστίᾳ μεταξὺ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν Δυτικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων.

Καὶ πρῶτον ποία εἴδομεν, ὅτι εἶναι ἡ διδασκαλία καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας προκειμένου περὶ θεμελιωδεστάτου δόγματος τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας; Ἐκείνη τὴν ὁποίαν σαφῶς προεικόνισαν οἱ τύποι καὶ τὰ σύμβολα τῆς ἀρχαίας Ἰουδαϊκῆς λατρείας· ἐκείνη τὴν ὁποίαν προεκήρυξαν εὐκρινῶς οἱ θεόπνευστοι Προφῆται τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Αὐτὴ ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν ἡμῖν διὰ στόματος αὐτοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῷ θείῳ αὐτοῦ Εὐαγγελίῳ. Οὐδεμία ἄλλη τέλος εἰμὴ ἡ ἰδία, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀπόστολοι παρέλαβον παρὰ τοῦ θείου αὐτῶν Διδασκάλου καὶ μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς μετὰ τῆς αὐστηρᾶς ἐντολῆς νὰ ἐμμένωμεν σταθεροὶ εἰς τὰς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ νὰ κρατῶμεν ἀνοθεύτους καὶ ἀναλλοιώτους τὰς Χριστιανικὰς παραδόσεις. «Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν», παρήγγελλεν ὁ μακάριος Παῦλος.

Κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον περὶ τῆς θείας Λειτουργίας θρησκευτικὴν ἀντίληψιν, αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς Χριστιανικῆς λατρείας, αὕτη χρησιμεύει ὡς ἡ κλεὶς τοῦ λατρευτικοῦ συστήματος τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας·

ἡ Θεία Λειτουργία προϋποθέτει καὶ συνοψίζει ἅπασαν τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ θεία Λειτουργία τέλος εἶναι ἡ περίληψις τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Ἐνσαρκώσεως καὶ τῆς Ἀπολυτρώσεως τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἀρραβὼν τοῦ Χριστιανικοῦ βίου ἐν τῷ Χριστῷ καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην τὴν μόνην ἀληθῆ ἡ Λειτουργία πρόκειται ὡς ὁ ἰσχυρότατος κοινωνικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῶν πιστῶν. Διότι ἐν αὐτῇ παρίσταται ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαθητῶν καὶ ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἑνώνων αὐτοὺς μεθ' ἑαυτοῦ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, ἐνῷ συγχρόνως συνάπτει πρὸς ἀλλήλους τοὺς πιστοὺς διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς μεταδόσεως ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἄρτου καὶ τοῦ αὐτοῦ Ποτηρίου. «Ἓν σῶμα »οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν», ἀποφαίνεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Θυσία λοιπὸν λογικὴ καὶ ἀναίμακτος, χρησιμεύουσα πρὸς ἀνάμνησιν τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, συγχρόνως δὲ καὶ μυστήριον ἁγιώτατον, συνδέον τοὺς πιστοὺς μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τούτους πρὸς ἀλλήλους μυστήριον, ὅπερ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἱερουργεῖται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ μόνον τῶν ἐχόντων πρὸς τοῦτο τὴν ἐξουσίαν διὰ τοῦ ἑτέρου μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης· μυστήριον, τὸ ὁποῖον συνοδεύεται μὲ ὡρισμένην εὐχὴν καὶ εὐλογίαν καὶ τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένα αἰσθητὰ σημεῖα, τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον· μυστήριον, ὅπερ διὰ τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἁγιότητα τελεῖται ἅπαξ μόνον τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱερέως· μυστήριον μεταδιδόμενον ὑπ' ἀμφότερα τὰ εἴδη αὐτοῦ, τοῦ ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ Οἴνου εἰς ἅπαντας τοὺς πιστούς, τοὺς ἀξίους τῆς ἁγίας Κοινωνίας· μυστήριον παρέχον ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ἀναστάσεως· μυστηριώδης θυσία προσφερομένη πρὸς εὐχαριστίαν καὶ αἶνον τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς ἱλασμὸν ὑπὲρ ζώντων καὶ νεκρῶν. Ἰδού, ἀγαπητοί, ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ἅπασα ἡ διδασκαλία καὶ ἡ πρᾶξις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν. Διδασκαλία καὶ πρᾶξις, αἵτινες βασιζόμεναι ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἀποδίδουσι πιστῶς ὅλην τὴν σπουδαιοτάτην σημασίαν, τὴν δύναμιν καὶ σκοπιμότητα τοῦ προκειμένου Μυστηρίου.

Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων ἐν σχέσει πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ἡ δὲ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται μὲν καὶ αὐτή, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, ὅτι ἡ Ἁγία Εὐχαριστία ἐνέχει διττὸν χαρακτῆρα, ὅτι δηλαδὴ εἶναι μυστήριον ἅμα καὶ θυσία ἐξι-

λαστήριος ὑπὲρ ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ δὴ μυστήριον μέν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἁγιάζονται τὰ δῶρα καὶ μεταβάλλονται ἀληθῶς εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, θυσία δὲ ἡ αὐτὴ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἀναιμάκτως συνεχιζομένη, καὶ τοῖς πιστοῖς παρέχουσα τὸ θεῖον ἔλεος. Ὀρθῶς ἐπίσης μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας διδάσκει ἡ Ἐκκλησία τῶν Δυτικῶν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρίσταται εἰς τὸ Μυστήριον τοῦτο κατά τε τὴν τέλεσιν αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτήν, καὶ ὅτι οὗτος εἶναι παρὼν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ *ὅλος* καὶ *ὁ αὐτὸς* ὑπό τε τὰ δύο εἴδη καὶ ἐν ἑκάστῃ μερίδι τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία πρεσβεύει τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ ὁμολογεῖ τὰ αὐτὰ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν περὶ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας ὡς μυστηρίου ἅμα καὶ ἱλαστικῆς θυσίας, ὡς πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν ὅμως καὶ τὴν μετάδοσιν αὐτῆς ἐκαινοτόμησεν ἔν τισι σημείοις. Καὶ δὴ πρῶτον οἱ Δυτικοὶ ἱερεῖς ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος νὰ μεταχειρίζωνται ὄχι *ἔνζυμον* ἄρτον, τὸν *ὁποῖον* συνιστᾷ ἡ Γραφὴ καὶ δεικνύει ἡ ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, ἀλλὰ *τὸν ἄζυμον* ἄρτον, τοῦ ὁποίου χρῆσιν ἔκαμνον ἐκ τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν μόνον οἱ ἰουδαΐζοντες. Δεύτερον ἐναντίον τῆς ῥητῆς διαταγῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα ὄχι τῆς ἀρχαίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν αἱρετικῶν Μανιχαίων, οἱ Δυτικοὶ ἱερεῖς τί κάμνουν πάλιν; Ἀρνοῦνται εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὴν μετάδοσιν τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου ὑπὸ τὴν πρόφασιν τοῦ φόβου, μήπως δηλαδὴ συμβῇ βεβήλωσις τοῦ αἵματος ἐὰν ἤθελεν ἐκχυθῇ κατὰ τὴν μετάληψιν, πράγματι ὅμως ὑπὸ τὴν ὤθησιν τῆς ἐπιθυμίας νὰ δείξουν καὶ ἐνταῦθα τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν ὡς Κληρικῶν ὑπεράνω τῶν λαϊκῶν.

Τρίτον ἀντιθέτως ἐπίσης πρὸς τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀποκλείει τὰ νήπια ἐκ τῆς ἁγίας κοινωνίας· καὶ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦτον καθιέρωσε κατὰ τὸν ὄγδοον αἰῶνα· καὶ ὡς δικαιολογίαν τῆς καινοτομίας ταύτης προβάλλει τὴν ἔλλειψιν παρὰ τοῖς νηπίοις τῆς ἱκανότητος τοῦ νὰ διακρίνωσι τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν ἀπὸ τῆς κοινῆς τροφῆς· μεταδίδει δὲ αὐτὴν πρώτῃ φορᾷ εἰς μὲν τὰ ἄρρενα παιδία κατὰ τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας των, εἰς δὲ τὰ θήλεα κατὰ τὸ 12ον ἔτος.

Τέταρτον κατὰ τὴν πίστιν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀπομακρυνομένης καὶ ἐνταῦθα τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ μετουσίωσις τῶν Δώρων ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ γίνεται κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐκφώνησιν τῶν κυριακῶν λόγων: «λάβετε φάγετε.... πίετε ἐξ αὐτοῦ....»

Πέμπτον ἐνῷ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν μία καὶ μόνη Λειτουργία τελεῖται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης

ἁγίας Τραπέζης ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐπιτρέπει τὴν τέλεσιν πολλῶν Λειτουργιῶν ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ ἐπὶ του αὐτοῦ θυσιαστηρίου.

Ἄλλο σφάλμα τῶν Δυτικῶν, γενικώτερον αὐτό, εἶναι τοῦτο· ὅτι δηλαδὴ δὲν λαμβάνεται οὐδόλως ὑπ' ὄψει ἡ γλῶσσα ἑκάστου λαοῦ, ἀλλ' ἐπιβάλλεται εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ ἡ ἀποκλειστικὴ χρῆσις τῆς γλώσσης τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς λατινικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν δὲν ἐννοοῦν μηδὲ αὐτοὶ οἱ Ἰταλοί, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἄγνοια ματαιώνει τὴν θρησκευτικὴν ἐπενέργειαν τῆς θείας λατρείας. Συμφωνότερα πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιότητα καὶ σκοπιμώτερον πράττουσα ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐπιτρέπει εἰς ἕκαστον Χριστιανικὸν λαὸν νὰ τελῇ τὰ τῆς λατρείας αὐτοῦ καὶ τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐθνικὴν γλῶσσαν.

Καὶ αὗται μὲν εἶναι οἱ νεωτερισμοὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, νεωτερισμοὶ ἐν τῇ ἀπαιτήσει μιᾶς καὶ μόνης γλώσσης, τῆς Λατινικῆς, νεωτερισμοὶ ἐν τῇ τελετουργίᾳ πλειόνων τῆς μιᾶς Λειτουργίας ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἁγίας Τραπέζης, νεωτερισμοὶ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς μετουσιώσεως τῶν θείων Δώρων, νεωτερισμοὶ ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τῶν ἀνηλίκων παιδίων καὶ τῶν πνεόντων τὰ λοίσθια ἀπὸ τὴν ἁγίαν Μετάληψιν, νεωτερισμοὶ τέλος ἐν τῇ χρήσει τῶν ἀζύμων.

Ἐκ δὲ τῶν Διαμαρτυρομένων τινὲς μέν, καὶ ὡρισμένως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λουθήρου, παραδέχονται μὲν τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν ὡς μυστήριον, ἀρνοῦνται ὅμως τὴν μετουσίωσιν· ἐν ᾧ δηλαδὴ ἀφ' ἑνὸς παραδέχονται τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μεταλήψει καὶ τὴν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ μετάδοσιν εἰς τοὺς πιστοὺς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, ἀφ' ἑτέρου ἀρνοῦνται τὴν πραγματικὴν καὶ ὑποστατικὴν μεταβολὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, πιστεύοντες τόσῳ μόνον, ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ *συνυπάρχει* καὶ *ἐνυπάρχει* ἐν τῷ ἀμεταβλήτῳ μένοντι ἄρτῳ καὶ οἴνῳ. Ἡ θεωρία δὲ αὕτη εἶναι ὁ οὕτω λεγόμενος *ἐναρτισμός*.

Ἄλλοι δὲ τῶν διαμαρτυρομένων, οἱ λεγόμενοι Ἀναμορφωταί, μὴ συμφωνοῦντες πρὸς τοὺς Λουθηρανούς, ἀποκρούουν τὴν μυστηριακὴν ἔννοιαν τῆς Εὐχαριστίας, καὶ ἀπορρίπτουν τὴν πίστιν εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀληθινοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου διὰ τῆς ἁγίας Μεταλήψεως, ἐκδέχονται δὲ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τῆς Εὐχαριστίας ὡς *αἰσθητὰς εἰκόνας* τοῦ σταυρωθέντος καὶ παθόντος Χριστοῦ· διδάσκουν δὲ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν εἶναι παρὼν πράγματι ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἑπομένως δὲ οἱ μεταλαμβάνοντες δὲν κοινωνοῦσι τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἀπολαμβάνουσι τὰ ἐκ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου προκύψαντα εὐεργετήματα. Ἄλλοι πάλιν ἐξ αὐτῶν, οἱ Καλβινισταί, δογμα-

τίζουν ὅτι τὰ ὑλικὰ στοιχεῖα τῆς Εὐχαριστίας εἶναι *σφραγίδες* ἢ *ἐχέγγυα* τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου οὕτως ὥστε ὁ μετὰ πίστεως μεταλαμβάνων κοινωνεῖ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, οὐχὶ παρόντος ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἀλλὰ κατερχομένου ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ μεταδίδοντος εἰς αὐτὸν τὴν θείαν ζωήν.

Ἐνῷ δέ, καλῶς ποιοῦντες κατὰ τοῦτο, οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐπανέφερον τὴν χρῆσιν τοῦ συνήθους ἄρτου ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ καὶ τὴν ἀρχαίαν πρᾶξιν τῆς εἰς τοὺς λαϊκοὺς μεταδόσεως καὶ τοῦ οἴνου· ἐνῷ προσέτι οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν λογικότητα τῆς ἐκτελέσεως τῆς θείας λατρείας εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν ἑκάστου Χριστιανικοῦ λαοῦ, ἐν τούτοις δὲν θεωροῦν τὴν Λειτουργίαν ὡς τὸ κέντρον καὶ τὴν οὐσίαν τῆς δημοσίας λατρείας· ὡς ἐκ τούτου σπανίως τελοῦσιν αὐτήν· ἄλλως τε οὗτοι κατήργησαν καὶ τὴν ἱερωσύνην ὡς Μυστήριον, καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ αὐτῶν λειτουργοὶ δὲν λαμβάνουσιν ἱερατικὴν χάριν καὶ ἐξουσίαν διὰ τῆς χειροτονίας, ἐκλέγονται δὲ μόνον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διορίζονται ὑπὸ τῆς πολιτείας ἵνα ποιμαίνωσι τοὺς πιστοὺς καὶ ἵνα κηρύττωσι τὸ Εὐαγγέλιον· ὅθεν καὶ δὲν ὀνομάζονται ἱερεῖς, ὁποῖοι δὲν εἶναι, ἀλλὰ μόνον ποιμένες καὶ κήρυκες. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἐνταῦθα ἡ Ἐπισκοπικὴ λεγομένη Ἐκκλησία παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ἥτις διετήρησε τὴν ἱερωσύνην καὶ τελεῖ τὴν Εὐχαριστίαν διὰ τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν Ἐπισκόπων. Καὶ ἡ Δυτικὴ λοιπὸν καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Διαμαρτυρομένων μετέβαλον τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν καὶ ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν καὶ παρενόησαν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἡ μὲν προσέθηκεν εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο Μυστήριον ἀνθρώπινα ἐντάλματα σύμφωνα μὲ τὴν νεωτεριστικὴν τάσιν τῶν Δυτικῶν, αἱ δὲ ἀφήρεσαν ἐκ τοῦ Μυστηρίου οὐσιώδεις ἰδιότητας καὶ συνθήκας συμφώνως πρὸς τὴν ἄκρατον θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν Διαμαρτυρομένων. Μόνη δὲ ἡ ἰδική μας Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐμμένει ἀνέκαθεν πιστὴ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν τὴν ὁποίαν καὶ ἑρμηνεύει ὀρθῶς, φυλάττει ἀνόθευτον τὴν ἱερὰν Παράδοσιν, καὶ ἀκολουθεῖ εὐλαβῶς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν καὶ συνήθειαν ὄχι μόνον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ Μυστήρια καὶ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε νὰ δύναται νὰ καυχᾶται, ὅτι ἐφήρμοσεν ἔν τε τοῖς Μυστηρίοις καὶ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ διοικήσει αὐτῆς τὸ χρυσοῦν γραφικὸν λόγιον: «μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου».